

GENIETEN IN HET GROENE SPANJE

EMMIE DECLERCK

Baskenland, Rioja en Navarra

PLENTZIA-GORLIZ

SAN JUAN DE GAZTELUGATXE

GETXO

RESERVA DE LA BIOSFERA DE URDABAI

LEKEITIO

GUERNICA

ZUMAIA

ZARAUTZ

HONDARRIBIA

PASAJES DE SAN JUAN
DONOSTIA/SAN SEBASTIAN

BILBAO

ZUGARRAMURDI

BASKENLAND

ORDUNA

OÑATI

AIZKORRI-ARATZ
PARQUE NATURAL

SELVA DE IRATI

AÑANA

VITORIA/GASTEIZ

LRIBASA Y ANDIA

PAMPLONA/IRUNA

ISABA

PIRINEOS

ESTELLA

NAVARRA

HARO

LAGUARDIA

LOGROÑO

OLITE

SANTO DOMINGO DE LA CALZADA

LA RIOJA

BARDENAS REALES

TUDELA

Voorwoord

Toen ik tien jaar geleden Belgen of Nederlanders vertelde waar ik woonde, moest ik daar vaak nog een woordje uitleg bij geven. Vandaag is dat anders. San Sebastián trekt steeds meer bezoekers van over de hele wereld. Het verschil sinds de stad in 2016 Culturele Hoofdstad van Europa werd, is opmerkelijk. Het culinaire aanbod wordt ook steeds diverser, met fusies en invloeden van buitenaf. Bij mijn eerste aankomst was alles zeer traditioneel Baskisch; het was nog speuren naar een restaurant met internationale keuken.

Hoezeer dit eigenzinnige bergvolkje vasthoudt aan de eigen tradities, zul je in dit boek ten volle begrijpen. Niet voor niets behielden ze een taal die al zó oud is dat linguïsten niet zeker zijn over de oorsprong ervan. Waar Baskenland in de buitenlandse media voordien bijna uitsluitend vermeld leek wanneer het over ETA ging, gaat het nu over topgastronomie, de mooiste strandbaai van Europa, spectaculaire plekken uit *Game of Thrones*,... Een verborgen parel aan de Atlantische Oceaan die lang onontdekt bleef!

De Spanjaarden weten het natuurlijk al langer: ze erkennen San Sebastián als 'culinaire hoofdstad' van Spanje. En vanuit deze bekoorlijke badstad ben je ook zo in de beroemde wijnstreek La Rioja. Navarra was voor mij de mooiste ontdekking, omdat ik voor dit boek voor het eerst écht kennismaakte met de overweldigende rust en natuur daar.

Dit boek is in de eerste plaats een belevingsboek. De inhoud volgt mijn ontdekkings-tocht, met vooral eigen foto's. Ze maakt deel uit van een reeks Spanje-gidsen die ik nu al een paar jaar coördineer en redigeer, en waarin Nederlandstalige locals zoals ikzelf de lezer van binnenuit bij de hand nemen, met onder meer culturele of historische anekdotes en vooral een persoonlijke selectie van favoriete plekjes of must-sees. Zoals ik in feite ook doe wanneer ik reizigers hier meeneem als gids, op (pintxo)tour.

Deze gids pretendeert dus zeker niet alle mogelijke hoekjes op te sommen; praktische informatie zoals openingsuren of routebeschrijvingen die makkelijk te vinden zijn op internet, via de plaatselijke *oficinas de turismo* of met de gps, neemt hier geen onnodige ruimte in beslag. Werkelijk alles wat in deze gids beschreven staat, heb ik zelf gezien of genoten als echt de moeite waard. Ik hoop dat jullie evenveel van dit stukje groene Spanje genieten als ik!

Emmie Declerck

1 | *Euskadi*: een rebelse regio met karakter

Dat veel Basken onafhankelijkheid of meer autonomie voorstaan voor hun '*Euskadi*', is bekend. Als regio in Spanje hebben ze momenteel de meeste autonomie, waaronder het gedeeltelijke beheer van het budget, want na de dood van Franco onderhandelde de Baskische regering een compromis waarbij ze een klein deel van hun autonomie van vóór Franco herwonnen. Tijdens Franco was hier veel onderdrukking, wat het onafhankelijkheidsstreven tot vandaag nog voedt.

Natuurlijk missen tegenwoordig maar weinig Basken de ETA, oorspronkelijk ontstaan als verzetsorganisatie tegen het Franco-regime. Maar de meesten voelen zich wel in de eerste plaats '*euskaldun*', Bask. Net als de trotse Catalanen zeggen ze eerder '*soy vasco*' ('ik ben Bask') dan '*soy español*'. Hoe komt het nu dat de Basken zo'n sterke identiteit hebben?

De Basken wisten het indringers altijd zeer moeilijk te maken. Het beboste, bergachtige gebied – met Guipúzcoa als de meest bergachtige provincie van Spanje en diens Ederne Pasaban (°1973) als de eerste vrouw ooit die 's werelds 14 hoogste bergen van meer dan 8.000 meter beklom – bleef ook makkelijker geïsoleerd, wat het samenhangingsgevoel versterkte.

Bijzonder is dat de Basken tot op vandaag hun inheemse, geïsoleerde taal zonder bekende verwanten behouden: *euskera*. Sinds de dood van Franco, die de taal verbood, is het Baskisch in overheersende mate aanwezig op Baskische scholen, ter bescherming. Daarom spreken sommige Basken het nu beter dan hun ouders of grootouders die het onder Franco niet mochten spreken of schrijven op school.

De Basken houden hun taal graag in ere. De meesten hebben ook Baskische namen, zoals Aitor of Iñaki voor jongens en Olatz voor meisjes. Maar geen nood voor wie Spaans heeft geoefend: de meeste Basken zijn perfect tweetalig, vooral in de steden of aan de kust.

Een beetje Baskisch op zak

Als buitenlander win je extra punten als je een klein mondje Baskisch spreekt en zo toont dat je je bewust bent van hun taal. De Baskische woorden die je het meest hoort, zijn '*kaixo*' (spreek uit: 'kajsjo'), hallo; '*aupa*', ook een lokale groet (spreek uit: 'apa') en '*agur*',

heuse markt waar landbouwers uit de omliggende dorpen op afkomen, met lokale producten als *patatas de Álava*.

Bij bar 'Txiki' ('klein'), een van de gastrobars hier, kun je al 40 jaar de beste Spaanse *tortilla* proeven. De markt heeft een terras én dakterras met moestuin, en zelfs een kookschool (alleen de *Boquería*-markt in Barcelona heeft dit nog in Spanje). Of je kunt op markt-tour met een gids. (www.fundacionabastos.com).

Vlak bij deze markt ligt trouwens het iconische Spaanse warenhuis *Corte Inglés*, voor de liefhebbers.

Leuke zomerfeesten in Vitoria

- Vitoria viert een jazzfestival in juli (derde week), net als San Sebastián (laatste week).
- Op 4 augustus begint de vijf dagen durende *Fiesta de la Blanca*. Vitoria heeft voor de start een 'chupinazo'

(zoals dat ook heet in de beroemde Sanfermines-feesten van Pamplona): vanaf de toren van de San Miguel-kerk zakt de mascotte 'Don Celedón', waarop duizenden flessen champagne ontkurkt worden.

OP VERKENNING RONDOM VITORIA

Vitoria is in dit boek het meest zuidelijke punt dat we bezoeken binnen Baskenland, behalve dan Salinas de Añana, een dorp met zoutmijnen. Vanaf Vitoria heb je verschillende opties op de weg terug naar Bilbao of San Sebastián. Zo kun je onderweg naar Bilbao overnachten in het landelijke Orduña en mooi wandelen naar unieke natuurmonumenten; terug naar San Sebastián kun je stoppen in Arantzazu, met een bijzondere kerk, grotten en ook weer wandelroutes. Daarna kun je nog een glaasje drinken in het universiteitsstadje Oñati en zwemmen in een waterval-meertje.

Zout uit de vallei

De *Valle Salado*, zoutvallei, wordt gevormd door duizenden witte zoutproductie-platformen, die glinsteren in de zon en die je van bovenaf kunt bewonderen door een heuvel erlangs omhoog te wandelen. Daartoe parkeer je aan de ingang van

Hemingway en de Sanfermines

Het was om over de Sanfermines te schrijven (als journalist, maar ook in zijn boek *The sun also rises*, 1926) dat de Amerikaanse Hemingway naar Pamplona kwam – hij vond ze fantastisch! Hij zocht daarbij contact met de *toreros* die in het voor hem toen nog onbetaalbare hotel *La Perla* verbleven, aan het Castillo-plein. In de jaren 50, toen hij rijk terugkwam als Nobelprijswinnend schrijver, verbleef hij daar wel: het hotel verhuurt nog steeds een 'kamer van Hemingway' en ook kamers van andere beroemdheden.

Hemingway, de 'zoon' van Pamplona

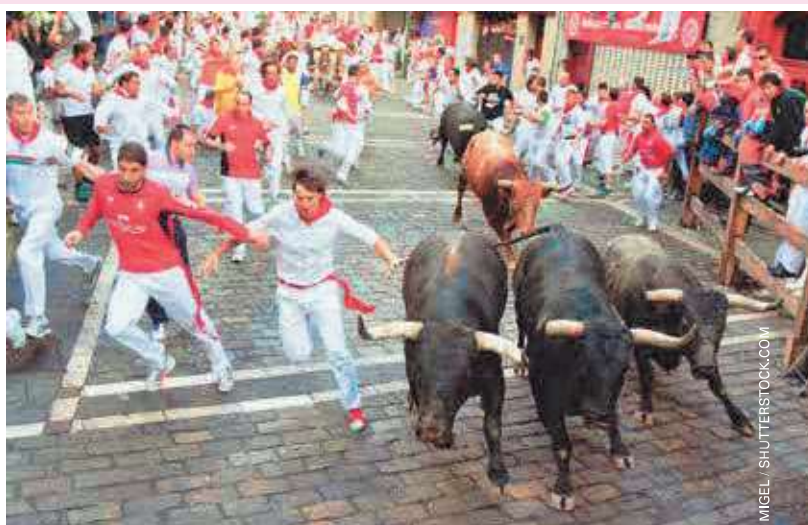
Hemingway bleef na de Spaanse Burgeroorlog een hele tijd weg, uit angst voor represailles voor wat hij daarover geschreven had, onder meer in zijn roman *For Whom The Bell Tolls* (1940). Toen hij in de jaren '50 terugkwam, zei hij naar verluidt ontgoocheld tegen Amerikaanse toeristen: "Julie hebben mijn Pamplona veranderd!" Die toeristen waren er natuurlijk juist door zijn schrijfsels gekomen en Pamplona

eerde hem na zijn zelfmoord in 1961 met de titel '*hijo adoptivo*' (adoptiezoon) en een standbeeld bij de *Plaza de Toros*, de stierenarena, waar overigens alleen tijdens de Sanfermines stieren vechten.

De Sanfermines-feesten

De grote *Fiestas San Fermín* (6 tot 14 juli) lokken jaarlijks duizenden mensen uit de hele wereld. Een rood-witte massa overspoelt dan de stad – ten minste vanaf de '*chupinazo*', het startschot vanaf het balkon van het mooie kleine stadhuis en het teken dat je het rode sjaaltje mag omdoen. Verder is ieders outfit volledig wit – al is dat relatief, want de feestdrink wil wel eens in het rond spuiten. Maar goed, wijn is ook rood!

Wij volgden de 'route van de stierenrenners' met een gids van *Novotur*, wat sappige anekdotes opleverde. Zo is dit wereldberoemde festival voor velen één groot feest- en drinkgelag, en moet de politie, zowel in uniform als burgerwacht,

erop toezien dat er geen dronken mensen deelnemen aan de toch wel riskante rennen. Het is onmogelijk om 2.000 tot 3.000 renner-kandidaten in het zakje te laten blazen, maar ze worden er op het zicht wel uitgepikt... of gerapporteerd door bezorgde mede-feestgangers.

Een andere voorwaarde is uiteraard het juiste schoeisel: het is immers levensgevaarlijk om door de geplaveide straatjes voor kolossale stieren uit te sprinten op strandslippers ... Iets wat ik vanuit mijn *chupinazo*-ervaring ook op geen enkel moment tijdens het feest aanraad, omwille van gebroken glas en allerhande. Verder mag je tijdens het rennen geen objecten dragen, ook geen camera. Zo was er eens commotie over een jongen die met een spectaculaire selfie in de pers verscheen, achtervolgd door de stieren. Op zo iets staat nu een boete van wel 1.200 euro, en de politie speurt de schulden niet alleen via camera's op maar ook

achteraf, via sociale media. En al zie je soms wel nieuwsbeelden van renners met hun hand op de stier, het aanraken van de dieren is verboden op straffe van een boete van 600 euro. Zelfs de vele 'aussies' ontlopen hun boete niet, want de politie loopt wel even met hen mee naar de bankautomaat.

Die strengheid is nodig: bij de *encierro*, het stierenrennen, vallen elk jaar wel gewonden of soms zelfs doden. Slechts een paar honderden deelnemers zijn echte 'die-hards', die uit ervaring dicht bij de stieren weten te lopen, want met zoveel deelnemers zijn er ook veel die in de arena, het eindpunt, aankomen zonder de stieren zelfs maar te hebben gezien. Om dit spektakel om acht uur 's morgens te bezichtigen (draai je vooral niet even om rond het bewuste tijdstip, want de stieren denderen bliksemsnel voorbij!), is er maar weinig plaats beschikbaar: in het smalle steegje naar het plein zijn er alleen de trappen voor de *Iglesia San Saturnino*, maar al vanaf vijf uur 's morgens raakt die 'tribune' bezet, of er zijn de balkons van de huizen die je kunt huren voor 150 euro... per persoon! Vooral die aan het plein van het stadhuis zijn felbegeerd voor de *chupinazo*.

Veel *pamploneses* ontvluchten tijdens deze dolle week de stad, of ze vieren mee in de '*peñas*', de lokale gastronomische *sociedades*, dansend ook om hun picknick in de arena – vaak zelfs met de rug naar het stierengevecht toe. Alles draait hier in de eerste plaats om de *fiesta*...

